

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio VI. An hæc Magia quosdam habeat effectus veros, & quo pacto dignoscantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

QVÆSTIO VI.

An hæc Magia quosdam habeat effectus veros, & quo pacto dignoscantur.

Epo sit, non homo, qui vel asserat omnes effectus esse præstigiatorios, vel credat omnes veros: sæpius dæmon

fallit, quia mendacij pater est: ideo sæpe perstringit oculos, aut sensibus alijs illudit vana obiecta imagine. nec raro Deus impedit, ne quod in Magorum gratiâ facere vellet, ac posset, id verè faciat: quod cum cernit; ad præstigias confugit, ne impotentia ipsius detegatur. Quando autem & Deus permittit, & dæmon verum vult effectum producere; si is vires ipsius non superet, nihil profecto prohibet, quominus verum effectum producat. Etenim causæ naturales verum effectum gignunt: vti illis potest diabolus & actiua passivus applicare: poterit igitur tum effectus veros producere. Minor propositio probatur, quia diuino Dionysio Atheniensi auctore dæmonum naturalium peccando ille nullum amisit: vnde fit, vt & vires naturales habeat valentissimas, diuturnam & multiplicem experientiam; essentiæ & qualitatum, quæ rebus quibuslibet peculiare, scientiam exactam: adeo vt verè effectum, quod cupit, dare possit commodissimè.

Prudenter itaque communis schola Theologorum e duplices effectus Magiæ; veros, & apparentes agnoscit. Propter hos Tertullianus f Magos appellat circulatores ac Sophistas. Ego illis tertiam speciem adiungo, mixtorum effectuum ex veris & fallis, siue apparentibus tantum.

Ad præstigiatorios refero, quos recensui lib. 1. cap. 4. item illud, quod de

A Menippo adolescente & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu atque ventisilibus scriptum à Philostrato, quod quod fuit à nobis a alibi commemoratum: & quod de Empusa seu *γελω* Nicophorus, h eam sæpe infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam extulisse, nullò accepto incommodo. Secundo, quod de Pasete proditum, incantamentis quibusdam faceresolitum, vt repente conuiuium sumptuosum exhiberi videretur: rursus, vbi libuisset, omnia euanescerent; solitum quoque res emere, & pretium numerare, verum mox nummi clam à venditore ad emptorem redisse cernebantur: c Tertio talia pleraque quæ de Simone Mago legimus apud D. Clementem d Romanum, eum ex aère nouum hominem creasse; quib. volebat, inuisibilem factum; saxa, quasi lutum, penetrasse; statuas animasse; in igne positum non aruisse; duas, velut Ianum facies habentem se ostendisse; in ouem aut capram se immutasse; in aërem sublatum volasse; aurum plurimum exhibuisse repente; reges facere eosque deijcere potuisse; falci præcepisse, vt ipsa iret & meteret, eamque iuisse & decuplo plus ceteris messuisse; eundem, cum esset aliquando Selene meretrix in turre quadam, & accurrisset multitudo in gens ad eam videndam, turrimq; circumcinxisset adstantium corona, fecisse vt illa per cunctas fenestras turris illius omni simul populo prospicere & procumbere videretur; deniq; quod pueri incorrupti violenter necati animam adiuramentis euocasset, eiusque adiutorio talia patraret. Hæc Clemens.

B Addit nonnulla Anastasius Nicenus, e *Statuas (inquit) faciebat ambulare, & in igne volutatus non vrebatur, & in aere volabat, & ex lapidibus panes faciebat: serpens subat, & in aliquas alias be-*

C Menippo adolescente & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu atque ventisilibus scriptum à Philostrato, quod quod fuit à nobis a alibi commemoratum: & quod de Empusa seu *γελω* Nicophorus, h eam sæpe infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam extulisse, nullò accepto incommodo. Secundo, quod de Pasete proditum, incantamentis quibusdam faceresolitum, vt repente conuiuium sumptuosum exhiberi videretur: rursus, vbi libuisset, omnia euanescerent; solitum quoque res emere, & pretium numerare, verum mox nummi clam à venditore ad emptorem redisse cernebantur: c Tertio talia pleraque quæ de Simone Mago legimus apud D. Clementem d Romanum, eum ex aère nouum hominem creasse; quib. volebat, inuisibilem factum; saxa, quasi lutum, penetrasse; statuas animasse; in igne positum non aruisse; duas, velut Ianum facies habentem se ostendisse; in ouem aut capram se immutasse; in aërem sublatum volasse; aurum plurimum exhibuisse repente; reges facere eosque deijcere potuisse; falci præcepisse, vt ipsa iret & meteret, eamque iuisse & decuplo plus ceteris messuisse; eundem, cum esset aliquando Selene meretrix in turre quadam, & accurrisset multitudo in gens ad eam videndam, turrimq; circumcinxisset adstantium corona, fecisse vt illa per cunctas fenestras turris illius omni simul populo prospicere & procumbere videretur; deniq; quod pueri incorrupti violenter necati animam adiuramentis euocasset, eiusque adiutorio talia patraret. Hæc Clemens.

D Addit nonnulla Anastasius Nicenus, e *Statuas (inquit) faciebat ambulare, & in igne volutatus non vrebatur, & in aere volabat, & ex lapidibus panes faciebat: serpens subat, & in aliquas alias be-*

E Menippo adolescente & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu atque ventisilibus scriptum à Philostrato, quod quod fuit à nobis a alibi commemoratum: & quod de Empusa seu *γελω* Nicophorus, h eam sæpe infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam extulisse, nullò accepto incommodo. Secundo, quod de Pasete proditum, incantamentis quibusdam faceresolitum, vt repente conuiuium sumptuosum exhiberi videretur: rursus, vbi libuisset, omnia euanescerent; solitum quoque res emere, & pretium numerare, verum mox nummi clam à venditore ad emptorem redisse cernebantur: c Tertio talia pleraque quæ de Simone Mago legimus apud D. Clementem d Romanum, eum ex aère nouum hominem creasse; quib. volebat, inuisibilem factum; saxa, quasi lutum, penetrasse; statuas animasse; in igne positum non aruisse; duas, velut Ianum facies habentem se ostendisse; in ouem aut capram se immutasse; in aërem sublatum volasse; aurum plurimum exhibuisse repente; reges facere eosque deijcere potuisse; falci præcepisse, vt ipsa iret & meteret, eamque iuisse & decuplo plus ceteris messuisse; eundem, cum esset aliquando Selene meretrix in turre quadam, & accurrisset multitudo in gens ad eam videndam, turrimq; circumcinxisset adstantium corona, fecisse vt illa per cunctas fenestras turris illius omni simul populo prospicere & procumbere videretur; deniq; quod pueri incorrupti violenter necati animam adiuramentis euocasset, eiusque adiutorio talia patraret. Hæc Clemens.

a. 5. Spræg
mallei q. 5
Mich. Me
dina d. c.
7. fol. 6r.
& alij.

f Apolog.
c. 23. & li.
de idolo-
lat. c. 9.

Quodli-
bet de La-
mijis, quæ
edita cum
aduersar.
in Senecâ
61. 18. hist
c. 9.

c Suidas
ex Appio-
ne, in ver-
bo *παστῆς*
d. l. 2. re-
cognitiō.
& l. 6. cō-
stit. Apost

o qu. 23. in
fac. Scrip.

de. 4. de
diuin. nō.

post O
rigenem.
August.
& Thom.
Alp. à Ca-
stro de
iusta hæ-
re punit.
Victoria
vbi supr.

stias transformabatur: duas habebat facies, in aurum conuertebatur, in conuiujs exhibebat spectra omnis generis: vasa qua erant in adibus faciebat videri tanquam qua sua sponte mouerentur ad ministerium ijs, qui portabant, non visu efficiebat, vt multa umbra eum praeceperent, quas dicebat esse animas defunctorum. ab his desumpta, qua in eandem sententiam refert Glycas Historicus. Quartò huc spectat illud Niceta Choniata & de Mago, per quem factum, vt cuncta sua vasa remex frangeret. Quintò loco memoriae occurrunt praestigia Zijtonius Bohemi (de quo etiam acturi sumus sequent. libri capite vltimo) hic artem suam ostentans, nunc sua, nunc aliena facie staturaque, item in purpura & serico ac confestim in lana ac panno sordido, regi se offerbat: ambulantiq; in terra, ipse tanquam in aqua ad nauigabat: aliquoties equis rhenarijs vectum, gallis gallinaceis ad epredium suum alligatis, subsequerebatur. Conuiuas praeerea Regis variè ludebat: interdum manus illorum, ne illas ad patras porrigere valerent, in pedes bo-um, interdum in vngulas equorum transformans. Et aliquoties fronti illorum cornua ceruina latissima adiciens, quoties videlicet è fenestris ad subitum spectaculum prospicerent, nerursus caput & ora ad mensam referre possent. Atque vt ostenderet se pecuniam quoque pro vsu suo facile constare posse, triginta suos benè saginatos, ex manipulis fecim effingit, illosque pastum proximè Michaelis cuiusdam pistoris locupletis extrudit; proponitque venales, quo pistor voluit precio: hoc tantum emptorem monens, ne gregem nouum ad flumen locum compellat. Quae ille monitione neglecta, cernit in flumine manipulos flutare, suis submersis. Ergo diu vendi ore quæsito, atque in taberna vinaria tandem reperto, in qua porrectis pedibus in scamno recubabat, dum stomachabundus altero pede correptum excitare vult, eum à corpore protinus cum coxendice

2. ann.
lib. 4. de
ita Emma-
uc. in fin

A auellu: clarè Zijtone quirit ante, & oborto collo emptorem ad Iudicem trahente. Quid faceret pistor, in manifesto deprehensus, vt sibi videbatur, facinore, nisi vt damnnum damno adderet, atque de hac insuper iniuria cum Zijtone decideret?] Haecenus Duetbrauius libr. 23. Denique iactatoria illa Magorum de quibusdam herbis, vt de verbenaca, de latace; de aethiopide, de chamaleonte apud Plinium & Gelium h

B Talia denique qua (proh dolor) nimis creduli Principes quidam, aliàs pij, coram se fieri sinebant, res ferreas (sine magnete) argenteas pateras & similia magni ponderis super mensa locata, sine funiculo, capillo, vel vilo instrumento, ab vno extremo ad aliud subsultantia, attraheret: chartam ab alio ex toto fasciculo clam extractam, in manu extrahentis manentem, noua inducta forma ter facere immutari: specula fabricari, in quibus qua remotis admodum locis fiunt videantur: trium horarum spacio arbusculam veram spitamæ longitudine è mensa facere, vt excresecat; vt arbores ibidem frondiferae & fructiferae subdito enascantur: certo lucernæ lumine accenso efficere, vt quotquot adfunt mulieres, vestibus se nudent, & qua natura docet tegenda oculis obijciant, & sic nudæ tripudiare non desinant, quamdiu ardet in medio appensa lucerna certis inculpta characteribus, & leporino adipe plena, & alia in huiusmodi, qua nouitij circulatorum ex Baptista à Porta scriptis & disciplina obrudunt: quorum cum nec naturales, nec artificiosa causæ idoneæ proferantur, praestigia scribi debent.

E Verorum effectuum exempla sunt secundum plerosq; serpentum intantatio; de qua Propheta. a Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut

b vide Gel
li. 10. c. 12.
Plin. l. 25.
26. & 28.

a Psal. 57.
vers. 6.

aspidis

bc. 24. v. 26.
 cr. S. a. 28.
 d. Tert. li. de anima c. 57. Cyr. l. de ador. spi. Anast. q. 37. in scrip. Au. Bor qu. à Gêrilib. proposito rum, qui falso dicitur iust. mar. q. 57. Auctori. l. 2. de mirabilibus S. Scrip. c. 2. & l. quæst. vet. & noui Testa. q. 27. qui libri non sūt D. Aug. gust. ipse tamē Aug. videtur huc inclinare in re spōl. ad q. Simplici. ni. & ad qq. dulciti. p. p. te uer. tenuit D. Ith. Bal. l. cap. 8. If. Euch. Bed. & Hildeg. & Salsbe. riens. 2. Poly. c. 27. & abigēs nō parum D. Tho. non vno loco. e Cōmēt. in Here. Octz ad

aspidis surda & obturantis aures suas: Qua non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter: item signa & prodigia pseudoprophetarum in Euangelio Diui Matthæi b & quæ suis locis docebo posse fieri, & facta fuisse. Duo sunt in sacris literis, de quibus admodum ambigitur, an veri, an apparentes tantum effectus fuerint. Prius est de suscitato per Pythonissam Samuele c. illuforijs annumerant: qui volunt non ipsam Samuelis animam, sed dæmonem laruatam ac subditium aduenisse scriptores sane graues hoc arbitrati d. Verum D. Augustinus libro de cura pro mortuis c. 15. affirmante asseuerat (quem plerique cum Tostato & Lyrano sequuntur Neoterici, alibi à me laudari) e, veram Samuelis animam apparuisse Sauli, non vi carminis Magici euocatam? (hoc enim recte Tertullianus & sequaces eius refellunt) sed Dei imperio aduentantem vt impium Regem corripere eūque ad pœnitentiam, denunciate mortis metu, prouocaret. Hæc mihi sententia videtur verior atque securior. Nondum enim aduersari satis efficaciter respondere clarissimo testimonio libri Syracidæ f, vbi de Samuele ista legimus, *Et post hoc dormiuit* (hoc est mortuus quieuit) & *notum fecit Regi* (cui, si non Sauli? & quando, si non hac vice?) & *ostendit illi finem vitæ suæ* (prædixit, eum die crastino moriturum) & *exaltauit vocem suam de terram prophetia*. quid hoc est, nisi egressum ex inferno, qui est in terræ centro? quid hoc, nisi quod loquens propria voce prophetauit? utiq; non alius, quā ille qui mortuus dormierat. Nec obstat, quod obijciunt, cum dicere, *Cras mecum eris*, quod de vera Samuelis anima dici non queat: quia hæc in limbo, Saul in inferno. quomodo men-

A dacium tribuatur Prophetæ? non inquam hoc obstat. vel enim possunt illa verba (vt ait D. Augustinus) ad similem mortis conditionem referri, quasi dicat, cras mecum eris, non vnus viuētium, sed vnus mortuorum. crastinus tibi dies vltimus illucescet. Vel sane, ad loci & habitationis viciniā referentes, dicere possumus: cum aliquo esse, qui in eadem est vrbe, licet non in eadem domo. Limbus vero Patrū & locus gehennæ eiusdē inferni sunt diuersa habitacula, vt domus vnus oppidi. Plura de hac re dicentur postea hoc eodē libro q. 26. sect. 4.

Posterius dubium est, de Magis Ægyptijs, qui cum Moyse de miraculorum patratione certarunt. Sic enim scribitur: *Fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quadam similiter, proieceruntque singuli virgas suas, quæ versa sunt in dracones*. in alijs quoque multis postea h dicuntur, *similiter ac Moyses fecisse i*, conati tandem similiter ciniphes producere irritō conatu: nam additur k, & *facere potuerunt*. Defendi quidem potest sententia putantium hos Magorum serpentes ac ranas præstigiosas duntaxat fuisse l. Veruntamen solidior & probabilior mihi semper visa sententia cæterorum m, quia scripturæ magis consentanea, nec abhorrens à Philosophiæ scitis. Nō ne dicuntur Magi, sic fecisse quemadmodum Moyses: sed iste veros serpentes, veras ranas produxit. Si Magorum apparentes tantum fuerunt, cur fraudem Moyses non detexit: an & illum in re tam graui Deus decipi passus: cur Magi dicuntur conati ciniphes, non potuisse: si veros ciniphes producere non conabantur. De modo huius productionis adhuc controuertitur, expeditior est ratio eorum n, qui diabolum, non aduertentibus spectatoribus,

v. 457. ad de Martini Hypoty. 9. Reg. 2. & Alphon. Mendozā in Quod libet. f. ecclesia. 46. v. vi. 2 ad 3. qu. simplic. h Exod. 7. v. 11. i v. 22. & Exo. 8. v. 17. k d. c. 8. v. 18. l Sic Phil. l. 1. de vita Moysis, Iosep. l. 2. antiq. D. Iust. Dia. adu. trip. & auctor libri resp. ad quæst. Gentiliū q. 26. rer. li. de anima c. 57. Hiero. & Ambr. in 1. Tim. 3. Procop. Rupert. R. ab Hugo in Exo. m D. Aug. l. 3. de Trinit. c. 7. & 8. & l. 85. quæstionū q. 79. Theodo. in Exo. q. 18. Glycæ p. 2. anna. D. Tho. Lyra. To. Bagenf. & Caiet.

n Tosta.
T. Caiet.
Lipoma-
ul.

centent virgas subtraxisse & earum loco veros serpentes virgis mole æquales supposuisse, tam subito & subtiliter vt Ægyptij spectantes omnino crederent ipsarum virgarum sic commutatam formam fuisse. & propter hoc erroneum iudicium spectatorum, dixisse scripturam virgas in dracones conuersas, non rei veritate, sed hominum opinione. Quare volunt similitudinē in eo positam, quod sicut Moyſis serpens verus, sic & veri fuerunt Magorum serpentes: non autem in eo, quod sicut ex virga Moyſis tanquam termino ex quo cepta conuersio, producti serpentes, vt terminus in quo desijt cōuersio: sic etiam virgis Magorum acciderit, scio cur hoc dicant, & quid adferant causæ, tamen (mea sententia) nihil repugnat Philosophiæ placitis, si cum D. Augustino & Caietano dixerimus, ex veris virgis, vt ex materia conuersionis, veros serpentes & ranas prodijſſe. sunt hæc animalia insecta & de numero imperfectorum, quæ diabolus breui tēpore ex putrefactis virgis potuit producere, neque id vires eius superat. nam quod solis calor multis dieb. efficeret, id ille potest exiguo tempore, applicando actiua, quæ nouit ad hoc efficaciora. Nihil ne ergo inter hæc mira magorum & Moyſis intereſt? primo quod Moyſis operatio miraculosa, magorum miranda tantum. deinde, Glycam audi, & ipsi quidem virgas in serpentes commutabant, verum virga Moyſis ipsorum virgas deplutebat: mutabant & ipsi aquam in sanguinem, sed immutatam semel natura priori restituere non poterant: educebant & ipsi ranas, sed ab iſdem ades Ægyptiorum repurgare non poterant: iſdem facultas erat Ægyptios vexandi, sed sedandi supplicij potestatem nullam habebant. Quin etiam ipsorum corpora Deus magis pustulu afflixit, quam re-

A liquorum: vt hinc manifestum fieret, non solum ipsos poenis diuinitus irrogatas inhi- bere non potuisse, sed etiam cum cæteris eadem supplicia pertulisse.

Mea igitur sententia, illud de Samuelis anima omnino pertinet ad mixtorum classem. Vera enim fuit Samuelis anima, quæ apparuit: falsitas tamen siue deceptio sensuum in eo reperitur, quod visa obtemperare voci Pythonissæ: item quia verum suum corpus, aut veram lyndonem non attulerat, vt videbatur. Alterum exemplum de Magis Ægyptijs, si sequamur sententiam agnoscentium duntaxat

B celerem suppositionem serpentum, pertinebat ad mixta: si vero placeat sententia D. Augustini, pertinebit ad vera. Lubenter etiam his mixti generis annumerem mirandam narrationem Roberti Trierij Insulensis de certamine duorum Magorum. Rapuerat vnus puellam forma egregia, & equo ligneo impostram per aëra abspportabat: alter in castro, quodam Burgundix, celebri conuiuio præsens, quid castream raptor præteruolabat, carminibus cogit raptorem in castri aream descendere, & immobilem illi coram omnibus mæstum cum præda erubescere siliit. Nec segnius raptor, nihil tale metuentem, eum à quo ita vinc-tus, latenter incantat & è fenestra editissima, per cuius cancellos collo & capite prominebat, despicientem, im-

C manibus subito fronte protuberantibus cornibus dehonestat, & à repagulis ferreis magnitudine ramosa frondis sic illaqueat & suspendit: vt per clatros caput retrahere non valeret, præcipitij vero altitudine deterritus, se demittere non auderet. Ita coactus corniger, pacta salute prius mutua, & disrupto ligamine, raptorem cum præda dimittit, qui rursus nube caua te-

D

E

ol, de te-
chnis &
impostu-
ris da-
mon, c.

ctus

ctus in aerem se leuauit: alter depositis cornibus, magna cum spectantium voluptate, saluum in cœnationem caput retraxit. Credo volatum accidisse: sed dæmone equuleum subleuante non proprium, qualis est auium: fieri potest vt raptor verus & rapta vera, de cornibus illud alterum totum puto præstigiosum.

Restat quo pacto effectus sinceri à fucatis dijudicentur. Cum hæc mira non à Magis, sed ab ipso dæmone perficiantur: non poterunt Magi perficere, quæ dæmon nequeat (vt incante quidam ascribere) sed quæcunque dæmon reuera potest efficere, ea per dæmonem ex pacto poterunt Magi. Quo fundamentoposito recte superstruitur series regularium sequentium, veluti columnarum huius ædificii. *I. regula*, si effectus magicus eiusmodi sit, vt potentia dæmonis superet (quales sunt, qui soli diuinæ omnipotentia referuantur), tunc effectus censeri debet præstigiatorius. *II. regula*, quando non constat effectum superiorem esse viribus dæmonis, res plane dubia est, & oportet recurrere ad circumstantias, ratio dubij, quia nec dæmoni Deus semper permittit facere quicquid possit, Deo non impediante: nec dæmon semper vult vere facere quicquid facere permittitur: sed gaudet præstigiator hominum deceptione. Vtrum vero effectus superet vires dæmonis, id luculentius docebitur mox dicendis.

QVÆSTIO VII.

An Magi possint facere aliquid verum miraculum.

X dictis in fine præcedentis quæstionis manifestum sit, idem esse quærere. V. *Magus aliquid possit*, & V. *dæmon aliquid possit*: quoniam Magi opera vincti à dæmone perficiuntur, Miraculorum ergo editionem Magi olim sibi vindicarunt. nam apud Clementem Romanum, & Simon Samarita gloriatur, nihil non quod velit se posse facere, sibi que obtemperare omnia. Porphyrius lib. *de sacrificijs cap. de speciebus dæmonum*, scribit, quoties suorum prodigiorum machinas dæmones adhibent, multa eos naturæ consueti ordine alienissima efficere. Idcirco illos Iamblichus d. vocat *Deorum pedisequos*, qui admirandis operibus Deorum vestigia subsequi proxime videantur. Eadem fuit existimatio poetarum, quorum suis locis verba fortassis inferrentur commodius. videntur in hunc errorem incidere quidam recentiores. dum inquit e, *naturæ leges in magicis operibus non attendendas*. Nos hoc diligentius scrutemur.

Obseruare lectorem velim, *miraculum* hoc tractatu me non accipere pro quouis admirando effectû, vt capiunt prophani scriptores: sed Theologos sequi, qui strictius sumunt, pro eo quod Græci *τὸ θεῖον* effectû tantum producto præter & supra naturæ creaturæ vires. (verbi gratia, cæco nato visum reddere, mortuos suscitare.) Quando autem effectus respondet viribus creaturæ, (v.g. ciere pluias ac ventos, à febrî sanare &c. (τὸ θαύμα, το-

c. l. de rec

d. de myst
Ægypt. c. 1* Nic. Remigius, l. 3
ca. 11.Spondā,
in Home,
Odyss.* Ananias
Remigius & alij
recentiores.

bq. 7. & 8